

Pukwana ya tlhahlo ya go ruta go bala ka dihlopha tša go hlahlwa

Shuter & Shooter
PIETERMARITZBURG • JOHANNESBURG • EAST LONDON • CAPE TOWN

Bangwadi le baphatlalatši ba leboga kudu bengtokelo ka go fana ka tumelelo ya go šomiša mošomo wa bona ka mo pukung yekhwi. Re leka ka mešogofela go hwetša bengtokelo kamoka bao mešomo ya bona e tšwelelago ka pukung yekhwi, gomme baphatlalatši ba ka thabela go hwetša tshedimošo ye e ka thušago go phošolla ge re tshetše maina a bengtokelo ba bangwe, gore re ba leboge dikgatišong tšeo di latelago.

KE TLOLOMOLAO GO SWANTŠHA LE LENGWE LA MATLAKALA GO TŠWA PUKUNG YE NTLE LE TUMELELO YA NGWALOLLO GO TŠWA GO MONG.

Shuter & Shooter Publishers (Pty) Ltd
Shuters House, 110 CB Downes Road, Pietermaritzburg 3201, KwaZulu-Natal, South Africa
PO Box 61, Mkondeni 3212, KwaZulu-Natal, South Africa

Copyright © Shuter & Shooter Publishers (Pty) Ltd 2023

First edition 2023

THIS IS A SEPEDI READING SERIES: TLHAHLO YA GO RUTA

All rights reserved.
No part of this publication may be reproduced, stored in or introduced into a retrieval system, or transmitted, in any form or by any means, electronic, mechanical, photocopying, recording or otherwise, without prior written permission from the publisher. Any person who commits any unauthorised act in relation to this publication may be liable to criminal prosecution and civil claims for damages.

Printed by Paarl Media *paarlmedia* , a division of Novus Holdings
xxxx

Diteng

Matseno v

Bokgobapuku bja tsebo 1

Ke mang yo a utswitšego marotse 8

Phukubje tšhemong ya Kgogo 15

Marotse a mantši ka tsela ye! 24

Fantisi ya marotse 32

Poelo 40

Matseno

Pukwana ye e dirilwe ka go kgethega go thuša barutiši gore ba kgone go šomiša lenaneo le la dipuku tša go ithuta go bala ka dihlopha tša go hlahlwa tše di beakantšwego ka ditlabakelo tša go ithuta. Dipuku tša lenaneo le letala tša barutwana ba legato la 2, di tla thuša barutiši dithutong tše ba tla di latelago tšatši ka tšatši go thuša barutwana ba legato la 2. Le lengwe la mabaka a a dirago gore go ruta go bala ka dihlopha tša go hlahlwa go se atlege, ke go se be le nako ya go beakanya dithuto.

Dikgato tše morutiši a ka di latelago ge e ba o na le dipuku tša legato la 1.

Legato la pele:

- Netefatša gore o hwetša dihlopha ka go šomiša EGRA goba rubriki go kgetha.
- Dira bonnete bja gore o fe morutwana yo mongwe le yo mongwe sebaka sa go araba goba go bala.
- Ga go morutwana yo a swanetšego ke go feta ke sebaka nako ye telele.

Go lokišetša thuto:

Puku ya 1 ‘Bokgobapuku bja tsebo’

Tša barutwana ba legato la 2 la go ithuta

Hlogo: ‘Bokgobapuku bja tsebo’

Dira karata ye e nago le hlogo ya puku.

Bokgobapuku bja tsebo

Dira dikarata tša mantšu a maswa le mantšu ao a šomšitšwego gantši.

Mantšu a maswa	Mantšu ao a šomišitšwego gantši
Dipuku	Puku
Tšhemong	Kgogo
Go bjala	Bjala
Matšoba	Molete
Goga	Bokgobapuku
Mohumagatšana	Baile
	Nono
	Marotse

Thuto ya 1

- **Boledišang** ka khabara ya puku e morago le bolele le ka hlogo ya kanegelo.
- **Botšiša,** "'Le bona eng ? Go direga eng? O nagana gore ke ka emo?"
- **Botšiša**, "Na ke toropong , sethokweng goba ka gae? Gobaneng o realo?"
- **Bolela** ka hlogo ya puku: '**Bokgobapuku bja tsebo'**

Ba bontšhe karata ya hlogo:

Bokgobapuku bja tsebo

- **Botšiša**, "Ge o nagana e tlo bolela ka eng kanegelo ye? Gobaneng o realo?"
- **Hlalosa**: ke legato la 1 buka ya 1.
- **A ba šupe** mo go ngwadilwego jwalo.
- **Bolela** gore go ba le dipuku tše dingwe tše 5 lenaneong le le letala tšeo ba tla di balago ge ba fetša ya pele.

Bula letlakala le le latelang ge eba e o sa na le nako

- **Bala** hlogo, '**Bokgobapuku bja tsebo'**
- **Botšiša**, "Kgogo o dira eng?'

Bula letlakala le le latelago

Hlalosa gore puku ye e ngwadilwe ka 2020, ke khamphani ya Shuter and Shooter Kwa Zulu Natal le nomoro ya puku.

Bula letlakala la 1:

- **Botšiša, "**Ke mang yoo? Ke kae moo?"
- **Ba bontšhe** mantšu '**bokgobapukung, Kgogo'**
- **Botšiša,** "Ke mang a kileng a ya bokgobapuku? O nagana gore Kgogo o dira eng?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**dipuku'**

Bula letlakala la 2

- **Botšiša, "**Bjale Kgogo o dira eng?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'lebelela'** o le hlalose.

Bula letlakala la 3

- **Botšiša, "**Bjale Kgogo o dirang? Gobaneng a nametše setulo? Le nagana gore go tlo direga eng?"

Bula letlakala la 4

- **Botšiša,** "Bjale go diragala eng? Ke ka lebaka la eng go sa nyakege lešata bokgobapuku?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'šitiša'** o le hlalose.

Bula letlakala la 5

- **Botšiša,** "O nagana gore ke mang mosadi yoo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'Mothuši'.**

Bula letlakala la 6

- **Botšiša:** "Bjale mothuši le Kgogo ba dirang?"
- **Ba bontšhe** mantšu **'mehutahuta' 'dibjalo'** o a hlalose.

Bula letlakala la 7

- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo o ya kae bjale? Na o tlo bala dipuku tše ka moka a le tee?"
- **Botšiša,** "E le nagana go direga eng letlakaleng le le latelago?"
- Ba thuše gore ba kgone go kwa, go bitša le go bona modumo **wa-th.**
- **Ralokang** papadi ya go kwa **-th-** ba emiše menwana ye mogolo, ba e lebeletše fase ge ba sa go kwe.

thupa
thapa
mo**th**o
thuša
phu**th**a

Ba bontšhe mantšu a go ba le modumo wa 'th-'

Mošomo

Arola mantšu a ka medumo morago o lokele mmala go -th	
thušo	th/u/š/o/
mothuši	
thaba	
dithollana	
thušang	
baithuti	

Thuto ya 2

- Ba gopotše hlogo ya puku '**Bokgobapuku bja tsebo**'
- **Botšiša,** "Na kgogo o be a ile go dira eng bokgobapuku? Re feditše go direga eng thutong ya go feta?"
- **Ba bontšhe mo le feleleditšego gona.**
- **Botšiša,** "Ge o nagana go tlo direga eng letlakaleng le le latelago?'

Bula letlakala la 8 le 9

- **Botšiša,** 'Ke bomang ba, ba dira eng bjale? Na diphoofolo di tseba go bala?'
- Hlalosa mongwalo wo o fošagetšego.
- **Ba bontšhe** lentšu 'dibjalo, mehutahuta, puku' hlalosa mantšu a.

Letlakala la 10 le 11

- **Botšiša, "**Dipuku tše ba di balago di bolela ka eng ge o lebeletše seswantšho?"
- **Ba bontšhe** lentšu le 'tsena/šohla' o hlalose 'dikhabetšhe'.

Letlakala la 12 le 13

- **Botšiša "**Bagwera ba bona eng pukngye?'
- Le nagana gore ba tla bjala marotse? Bjale ba dira eng bagwera"
- **Ba bontšhe** lentšu '**ba kampela'** hlalosa.

Letlakala la 14 le 15

- **Botšiša,** 'Go diragala eng mo? Bagwera ba dira eng?'
- **Ba bontšhe** lentšu 'moriti' hlalosa.
- **Botšiša,** 'Bagwera ba bararo ba dira eng bjale? O nagana gore ba bala eng?'

Bula letlakala la 16 le 17

- **Botšiša,** "O nagana gore go diragala eng bjale? Baile o tlo di dirang dikotana? Nono o tlo dira eng ka mogoma?"
- **Ba bontšhe** mantšu 'melete', dipeu.'
- **Botšiša, "**O nagana gore go tlo diragala eng?"

Bula letlakala la 18 le 19

- **Botšiša,** "Lebelela kgogo, o swere eng, gona o tlo dira eng ka dilo tšeo? O nagana gore ke ka lebaka la eng Nono a epa mekoti?" Na o tlo bjala eng? Le bitšwa eng lefelo leo re bjalang dimela go lona?"
- **Ba bontšhe** mantšu '**nošetša, tšhemong'**.

Bula letlakala la 20 le 21

- **Botšiša, "**Bjale go diregang tšhemong? Bagwera ba dirang bjale? Ke eng yeo e tšhweu
- O nagana gore go tšere nako e kaakang gore marotse a bonale?"
- **Ba bontšhe** lentšu 'dibeke' hlalosa.
- **Botšiša** morutwana yo mongwe ge e ba go na le tšhemo ga gabo.
- **Botšiša,** "O nagana gore go tlo diragala eng letlakaleng la go latela"'
- O se ke wa bula letlakala le le latelago, fetša fela ka gore ba nagane ka yona.
- **E re**, "Re tla kwa ge re bala puku gore na kanegelo ye e feletše bjang."
- Ba thuše gore ba kgone go kwa le go bona modumo wa **-ng-** goba **-ts-** mantšung. E re ba tswalele mahlo.

Bitša lentšu ba bolela gore ba kwele **-ng-** goba **-ts-** lentšung leo.

Mošomo

Arola mantšu a nago le -ng- ka lehlakoreng la go ja le -ts- ka go la nngele. A arole ka ditlhaka	
bokgobapukung	
tšhemong	
tsebo	
setulong	
marotse	
ngata	
tsena	
mabung	

Thuto ya 3

- **Ba gopotše** hlogo ya puku '**bokgobapuku bja tsebo**'
- A go bale morutwana o tee.
- **Netefataša** gore morutwana o tee o šupa mo yo mongwe a balang gore ba tle ba bone mo a feletšego gona.
- **Netefatša** gore morutwana yo mongwe le yo mongwe o hwetša sebaka sa go bala pele nako e fela.

Bula letlakala la 1

- **Bala** polelo ya 1.
- **Botšiša, "**Kgogo o be a le kae? Morutwana o bala polelo ye e latelang.
- **Botšiša, "**Ke ka lebaka la eng Kgogo a be a nyaka puku yeo? O be a tlo bjala eng?"

Bula letlakala la 2

- **Morutwana** o tee o tla bala.
- **Botšiša,** "Ke go dira eng go lealea? Gobaneng kgogo a be a lealea?"
- **Go bala** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "O nagana gore o tla hwetša puku ye a e nyakago?"

Letlakala la 3

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "O nagana gore o tla kgona go tšea puku ge a ka namela setulo?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Go direga eng bjale? O nagana gore ba tloreng ge kgogo a ka wiša dipuku?"

Bula letlakala la 4

- **Botšiša,** "Go direga eng bjale?"
- Go bala morutwana o tee**.**
- **Botšiša,** "E ka ba lešata la kgogo ga se la tshwenya batho?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša, "**Ke mang yo a thušago bokgobapuku?"

Letlakala la 5

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša, "**Mothuši o thušitše kgogo bjang?" Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša, "**O ile a re a direng ge eba o nyaka puku?"

Bula letlakala la 6

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Ke dipuku dife tše o naganago gore di tla thuša kgogo?" Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba be ba nyaka tshedimošo ka eng dipukung tša go fapana?"

Letlakala la 7

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Kgogo o be a iša dipuku kae?"

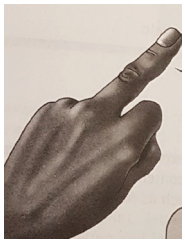
Ba thuše ka mokgwa wa menwana ye mehlano ge ba kopana le lentšu le ba sa le tsebego.

Monwana wa mogogorupa – Tlogola lentšu le o sa le tsebego, o bale lefoko ka moka.

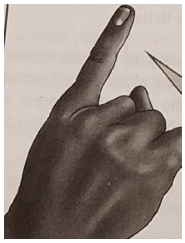
Monwana wa go šupa – lebelela seswantšho le hlogo.

Monwana wa gare – ipotšiše gore ke karolo efe ya lentšu ye o sa kgonego go e bala.

Monwana wa bobedi – bitša lentšu go latela modumo.

Monwana o monnyane – Botšiša morutiši wa gago gore na lentšu le ra goreng.

Thuto ya 4

- Ba gopotše hlogo ya puku '**Bokgobapuku bja tsebo**' mokgwa wa menwana ye mehlano.

Bula letlakala la 7

- **Botšiša,** "Go feleleditše go direga eng? Kgogo o be a iša kae dipuku tše ntši bjalo? O nagana gore go direga eng bjale?"

Bula letlakala la 8 le 9

- Ba balele lefoko la letlakaleng la 8.
- **Botšiša**, "Bagwera ba be ba bala eng. Morutwana o tee a bale letlakaleng la 9.
- **Botšiša "**Buka ya pele e be e ruta eng?" Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba bona eng dipukung?" Ba bont**šhe** lentšu 'mehutahuta'.

Morutwana o tee o bala mafoko a mabedi a a latelago.

- **Botšiša,** "Na ba ka rata go bjala matšoba? Ke mang a nyakago gore ba lebelele puku ye nngwe? Na puku ye e latelago e tlo bolela ka go bjala?"

Bula letlakala la 10 le 11

- **Botšiša,** "Na ye ke yona puku ya go bjala?"
- Morutwana o tee a bale letlakaleng la 10**.**
- **Botšiša,** "Bothata ba go lema mafela ke bofe?"
- Morutwana o tee a bale letlakaleng la 11.
- **Botšiša, "**Bothata ba go lema khabetšh**e** ke bofe?"

Bula letlakala la 12 le 13

- Morutwana o tee a bale letlakaleng la 12.
- **Botšiša,** "Puku ye e be e bolela ka eng? Ba ile ba dumelelana ka go bjala eng?"
- Morutwana o tee a bale letlakaleng la 13
- **Botšiša,** "Ke lebaka la eng ba be ba kampela tšhemo ya bona?"

Ba thuše go arola mantšu ka dinoko. Ba phaphathe diatla medumong ya mantšu.

Marotse> **ma-ro-tse**
Lefela > le-fe-la
Dikhabetšhe > di- kha-be -t**šh**e
Mehutahuta > me-huta-huta

Mošomo

Bala mantšu a o a arola ka dinoko	
bala	ba- la
mehutahuta	
dikhabetšhe	
goga	
bokgobapuku	
šitiša	
mohumagadi	

Thuto ya 5

- Ba gopotše hlogo ya puku '**Bokgobapuku bja tsebo**' mokgwa wa menwana ye mehlano.

Bula letlakala la 12 le 13

- **Botšiša,** "Go feleleditše go direga eng? Ba be ba kampela eng? O nagana gore go direga eng bjale?"

Bula letlakala la la 14 le 15

- **Ba bala** lefoko la letlakaleng la 14.
- **Botšiša**, "Bagwera ba dira eng bjale?" Morutwana o bala lefoko le le latelago.
- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng ba be ba dutše fase? "Morutwana o tee a bale letlakaleng la 15.
- **Botšiša,** "O nagana ba bala ka eng pukung ye?" Go bala morutwana o tee.

Bula letlakala la 16 le 17

- **Botšiša,** "Baile o dirang?" **Morutwana o tee a bale letlakaleng la 16.**
- **Botšiša,** "Ke mang yo a tlilego go meta mo go tlo bjalwago peu gona?"
- **Morutwana o tee a bale letlakaleng la 17.**
- **Botšiša,** "Ke mang yo a tlilego go epa melete?"

Bula letlakala la 18 le 19

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ke mang yo a tlilego go nošetša?"
- **Botšiša, "**Go direga eng bjale letlakaleng la 19? Nagana gore Kgogo, Nono le Baile ba ka ba ba dira eng?"
- Morutwana o tee a bale letlakaleng 19.

Bula letlakala la 20 le 21

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Go tšere nako e kaakang go re re tšwelele?"
- Morutwana o tee a bale letlakaleng 21.
- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng bagwera ba thabile mafelelong a kanegelo? Ke bomang ba bjetšeng ka gae? Go bjetšwe eng le gona e tšere nako e kaakang?
- **Thuša barutwana go araba dipotšišo tša karalo ya kwešišo.**
- Lefelo le re hwetšago dipuku go lona le bitšwa eng?
- Ke mang yo a wišitšego dipuku?
- Ke ka lebaka la eng bath oba befedi**šitšwe** ke go wa ga dipuku?
- Ke mang yo a thušago bokgobapuku?

Thuto ya 6

- Ba tla raloka papadi ka kanegelo.
- **Botšiša,** "Ke bomang bao e tla bago baanegwa? Kgogo, Nono le Baile?"
- **Botšiša,** "Ke bomang bao e tla bago barutwana bao ba bego ba le bokgobapuku?"
- **Botšiša,** "Ke mang yo e tla bago Mohumagadi Gumede, mothuši wa bokgobapuku?"
- Ba bangwe ba tla bolela seo moanegwa o tee a se dirago.

Ya Legato la Pele, Mphato wa 2

Hlogo ya puku ke **'Ke mang yo a utswitšego marotse?'**

Go lokišetša thuto

Dira karata ye e nago le hlogo ya puku.

Ke mang yo a utswitšego marotse?

Mantšu a maswa le mantšu a a šomišitšwego gantši.

Mantšu a maswa		Mantšu a šomitšwego gantši
lerotse	dibjalo	marotse
morogo	hlagola	tšhemo
dimela	fihlilwe	Kgogo
didirišwa	terata	Baile
	garafo	Nono
		bagwera

Thuto ya 1

- **Boedišanang** ka khabara ya puku.
- **Bolela** hlogo ya puku: '**Ke mang yo a utswitšego marotse?'**
- **Botšiša**, "O nagana gore ke kae mo? Goreng o realo?" (Morutwana yo mongwe a ka re o bona nonwana)
- **Ba bontšhe** lentšu, **'tšhemo.'**
- Šupa marotse,
- **Botšiša**. "Ke eng ye?"
- **Ba bontšhe** lentšu, '**marotse**'
- **Botšiša**, "Na re sa gopola baanegwa bale? Maina a bona ke bomang?"
- **Ba bontšhe** mantšu **'Baile, Nono, Kgogo'**
- **Botšiša,** "Ke mang motho yo a emego ka ntle ga tšhemo?"
- **Ba bontšhe** lentšu, **'molemi'**
- Bula letlakala le latelang.
- **Bala** hlogo: **'Ke mang yo a utswitšego marotse?'**
- **Botšiša**, "O bona mang? O swere eng?"
- **E re, "**Ke puku ya legato la 1 puku ya 2. Go na le dipuku tše dingwe tše latelago tše 4 tša lenaneo le le letala tšeo le tlago go di bala ge le fetša ye."

Bula letlakala le le latelang.

- **Hlalosa** gore e ngwadilwe ka 2020 ke khamphani ya Shuter & Shooter KwaZulu Natal le nomoro ya puku-ISBN.

Bula letlakala la 1

- **Botšiša,** "Ke kae mo?"
- **Ba bontšhe** lentswe: **'tšhemo'**
- **Botšiša**: "Ke mang yo a nago le tšhemo ga gabo? Go bjetšwe eng tšhemong?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'marotse'**

Bula letlakala la 2

- **Botšiša,** "Ke bomang ba? Ba dira bjang bagwera ba?"
- **Ba bontšhe** mantšu '**Kgogo, Baile, Nono'**
- **Botšiša, "**O nagana gore ba dira eng mo tšhemong? Ba bona eng?"
- **Ba bontšhe** lentšu 'dibjalo'

Bula letlakala la 3,

- **Botšiša,** "Ke mang yo a fetago kgauswi le tšhemo? O nagana gore o reng ge a a bona marotse ka tšhemong?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'molemi'** Hlalosa gore motho yo a lemago o bitšwa molemi.

Bula letlakala la 4,

- **Botšiša**, "Bjale go diragala? Ke ka lebaka la eng Kgogo a eme godimo ga terata? Na bagwera ba thabile goba ba maketše? O nagana gore molemi o reng?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'sekoro'** hlalosa gore sekoro ke eng.

Bula letlakala la 5,

- **Botšiša,** "Ke mang yo? O nagana gore o dirang bjale? Na sekoro se swanetše se mele tšhemong?"

Bula letlakala la 6 le 7

- **Botšiša,** "Na o ka nagana gore bjale bagwera le molemi ba kae? O nagana gore ba tlo dira eng mo?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**foroko, garafo, didirišwa'**
- **Botšiša, "**Kgogo o ya kae? O nagana gore go dula mang ka ntlong ye? Na kgogo o ile go dira eng ka ntlong yeo?"

A ba nagane gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela.

E re, "Re tla tšwela pele ka letšatši le lengwe."

Ba thuše gore ba kgone kwa le go bitša modumo wa '**ng**' mantšung, ba emiše menwana ya mogogorupa ge ba e kwa modumo woo, ba lebeletše fase ge ba sakwe.

tšhemong

setulong

didirišwa

bokgobapuku

mabung

Mošomo:

Arola lentšu ka medumo o dire sediko modumong wa -ng	
tšhemong	tšh/ e/m/o/ng
ngata	
thušang	
lebating	
setulong	
bokgobapukung	
nngwe	
fapaneng	

Thuto ya 2:

Bolela ka diswantšho.

- **Tšwelang pele** go lebelela ditshwantšho.
- **Ba gopotše** hlogo, **'Ke mang yo a utswitšego marotse?'**

Bula letlakala la 8 -9

- **Botšiša,** "Nono o dira eng? O nagana gore Kgogo o nyaka ba ye kae? Na Nono o tlo tšhoga?
- **Botšiša**, "Baile o dirang? O nagana gore o fata eng? O nagana gore Kgogo o nyaka eng?"
- **Ba bontšhe lentšu 'hloname, lebaleng' a hlalose.**

Bula letlakalala 10 le 11

- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo o reng go Baile? Na Baile o tlo mo fa lerapo? O nagana gore o tla dumela go ya tšhemong?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'meotlwana'** o le hlalose.
- **Botšiša**, "Kgogo o ya kae bjale? Goreng a rwele kefa?"

Bula letlakala la 12 le 13

- **Botšiša,** "Kgogo o dira eng? Na go na le yo a mo thušago? Ke ka lebaka la eng go na le tšhate ya go ba le seswantšho sa lerotse?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'kgoboketša'** le hlalose.

Bula letlakala la 14 le 15

- **Botšiša,** "Kgogo o dira eng? Ke ka lebaka la eng a lokela dikoro ka moleteng?
- **Ba bontšhe** lentšu **'manyora'** le hlalose.
- **Botšiša, "**O nagana gore boemo bja legodimo bo eme bjang? E fa lebaka."
- **E re,** "Re tla t šwela pele ka letšatši le lengwe".

Bula letlakala la 16 le 17

- **Botšiša,** "Kgogo o swere eng? O dira eng ka yona?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'emere ya go nošetša'** hlalosa.
- **Botšiša, "**Kgogo o ya kae bjale? Na ke mesong, mosegare goba mathapa? Goreng o realo?"
- **Botšiša, "**O nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 18 le 19

- **Botšiša, "**O nagana gore Kgogo o tlo reng go Baile le Nono? Bona ba tlo reng go Kgogo? Kgogo o ikwa bjang ka tsela ye ba dutšego ka yona?"

Bula letlakala la 20 le 21

- **Botšiša,** "Na marotse a bjang bjale? Na a budule?'
- **Ba bontšhe** lentšu **'buna'**
- **Botšiša,** "Bagwera ba dira eng bjale? O nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"
- **E re, "**Re tla kwa nako ye e tlago gore e fela bjang."

Ba thuše go ngwala mantšu a maswa, morago ba a ngwale pukung ya tlhaloso ya mantšu.

Mošomo:

Bala mantšu a a maswa morago o a ngwale puku ya ditlhaloso.	
sekoro	Dibjalo tše melago tšhemong di se tša bjalwa
dithollana	Se se thekgwang ka mehlare
molemi	Motho ya lemago dibjalo le dithollana
didirišwa	Ke dilo tše di šomišwago ge o šoma
Go hlonama	Go šoma ntle le go khutša
lebaleng	Ke lebala lapeng
meotlwana	Bana ba mpša
Manyora	Dilo tše di šomišwago go nontšha tšhemo

Thuto ya 3

- **Ba gopotše hlogo. 'Ke mang yo a utswitšego marotse?'**
- **Botšiša** morutwana o tee gore go bjetšwe eng tšhemong ya gabo ge e ba e gona. Ba bontšhe mantšu gape ao ba bego ba a bala ge ba ithuta ka diswantšho.
- **O fe morutwana yo mongwe le yo mongwe sebaka sa go bala.**

Bula letlakala la 1

- Thoma ka go bala lefoko la 1.
- **Botšiša,** "Ke tšhemo ya eng ye?"

Bula letlakala la 2 le 3

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Bagwera ba dira eng tšhemong? Le nagana gore ba kwatišitše ke eng?"
- **Go bala morutwana o tee** letlakaleng la 3.
- **Botšiša,** "Ke mang yo a fetago kgauswi le tšhemo?"
- **Ba gopotše** hlaloso ya lentšu **'molemi'.**

Bula letlakala la 4 le 5

- **Botšiša** "Go direga eng bjale?"
- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša, "**Re ile ra re sekoro ke eng?
- **Botšiša**, "Ke ka lebaka la eng molemi a sega? Go tla direga eng ge sekoro se ka se hlagolwe"

Bula letlakala la 6 le 7

- **Botšiša,** "O nagana gore go tlo direga eng ka ntlong ye?"
- Go bala morutwana o tee
- **Botšiša,** "O ba fa eng molemi?"

Bula letlakala la 8 le 9

- **Botšiša**, "O nagana gore kgogo o reng go Nono?"
- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša** "Na Nono o dumetše go tsoga?"
- Go bala morutwana o tee letlakaleng la 9.
- **Botšiša, "**Na Baile o ile a dumela go sepela le Kgogo?

Bula letlakala la 10 le 11

- **Botšiša,** "Baile o iša lerapo kae?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Baile o nyakela mang dijo?"
- **Go bala morutwana o tee letlakaleng la 11.**
- **Botšiša**, "Kgogo o ile a swarega bjang ge bagwera ba sa nyake go tsamaya le yena?"

Bula letlakala la 12 le 13

- **Botšiša** "Kgogo o dirile bjang?"
- **Go bala morutwana o tee.**
- B gopotše hlaloso ya lentšu **'kgoboketša'.**
  E re, Re tla tšwela pele ka letšatši le leng.
- Ba thuše le go ba gopotša mokgwa wa menwana e mehlano. O mamaretše lebotong.

Thuto ya 4

- Ba gopotše hlogo '**Ke mang yo a utswitšego marotse?'**

Bula letlakala la 12 le 13:

- **Botšiša,** "Re feleleditše go direga eng kanegelong?"

Bula letlakalala 14 le 15

- **Ba bala mafoko a 2.**
- **Botšiša,** "Kgogo o dira eng?"
- **Go bale morutwana o tee.**
- Ba gopotše tlhaloso ya lentšu **'manyora'.**
- Go bale morutwana o tee letlakaleng la 15
- **Botšiša, "**Ke ka lebaka la eng Kgogo a apere kefa? Le nagana gore go direga eng?"

Bula letlakala la 16 le 17

- **Botšiša,** "Nke o hlalose gore go diragala eng bjale. Go bale morutwana o tee".
- **Botšiša, "**Kgogo o swere eng?"
- **Go bala morutwana o tee letlakaleng la 17.**
- **Botšiša,** "Kgogo o ya kae bjale? Na o feditše go hlagola? O nagana gore o tlo hwetša Nono le Baile ba dira eng?"

Bula letlakala la 18 le 19

- **Botšiša,** "Go diragala eng bjale?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "O ba hweditše ba dira eng?"
- **Go bala morutwana o tee letlakaleng** la 19.
- **Botšiša,** "Kgogo o ikwa bjang ka morago ga go šoma?"

Bula letlakala la 20 le 21

- **Botšiša,** "Marotse ke a makae bjale?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Ba gopotše** tlhaloso ya lentšu **'bunwa'.**
- **Go bala morutwana o tee letlakaleng la 21**
- **Botšiša,** "Ba dira eng ka kiribane? Nagana gore go tlo direga eng bjale?"

Bula letlakala la 22

- **Botšiša,** "E ka ba Kgogo o fihlile bjang godimo ga terata?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Go diragetše eng tšhemong? O nagana gore ke mang yo a utswitšego marotse? Re ithutile eng kanegelong ye?"

Thuto ya 5

- Lehono le raloka papadi ka kanegelo ye.
- **Botšiša**: “Ke bomang bao e tla bago baanegwa?” Nono, Kgogo le Baile
- **Botšiša**: “Ke mang yo e tla bago molemi?”
- **Botšiša**, “Ke mang yo a tlo bala kanegelo?”
- Ba ka fa na sebaka sa go raloka papadi.
- Mafelelong dira bonnete ba gore barutwana ka moka ba kgona go bala puku ye ka bo bona.

Hlogo ya puku: Phukubje tšhemong ya Kgogo (Legato la 1)

Ya barutwana ba legato la pele ba thomago go ithuta. (Mphato wa 2)

Go itokišetša thuto

Dira karata ya go ngwalwa hlogo.

Phukubje tšhemong ya kgogo

Mantšu a maswa	Mantšu a šomišitšwego gantši
senotlelo	Kgogo
senokwane	Nono
sehlabelo	Baile
lehodu	tšhemong
kgorwana	utswitše
sekebekwa	marotse
	bagwera
	Phukubje

Thuto ya 1

- **Boledišang** ka khabara.
- **Botšiša**: “Ke kae moo? Ke gae, goba sekolong? Ke ka lebaka la eng o realo? O bona eng? O nagana gore go direga eng lapeng leo?”
- **Ba bontšhe** mantšu a ‘**senotlelo, kgorwana’**
- **Hlalosa**, “Senotlelo se šomišwa go tswalelela dilo.”
- **Hlalosa,** “Kgorwana e šomišwa go tsena lefelo le le nago le terata.”
- **Boela** hlogo ya puku.

Phukubje tšhemong ya kgogo

- **Botšiša,** “Le nagana gore puku ye e tlo bolela ka eng?”

Bula letlakala le le latelang

- **Hlalosa**, ke puku ya 3, legato la pele. Go šetše tše tharo tše le”tlo ithutago tšona, morago ga ye.

Bula letlakala le le latelang

- **Hlalosa**, puku ye e gatišitšwe ka 2020, ke khampani ya Shuter and Shooter.
- **Ba bontšhe nomoro ya puku -ISBN**

Bula letlakala la 1

- **Bolelang ka** ditshwantšho.
- **Botšiša**, “Ke bomang ba? Ba dira eng moo?”
- **Botšiša,** “O nagana gore ba ya kae? Ba tsena kae? Na ba thabile?”

Ba botše gore le tla tšwela pele nako ye e tlang.

- **Ba thuše** gore ba kgone go kwa modumo wa ‘**ph**” mathomong a lentšu.
- **Raloka** papadi ya go emiša menwana ye mogolo ge ba e kwa modumo ba emiša menwana e megolo ge ba e kwa modumo wa **‘ph’** mathomong a lentšu

phutha
phukubjwe
phumola
lephephe

Mošomo

Arola mantšu , morago o dire sediko modumong wa “ph”	
Phukubjwe	ph/u/k/u/jj/e/
lephephe	
senomaphodi	
phumola	
phutha	
phošo	
sephuthelwana	

Thuto ya 2

- **Ba gopotše** hlogo: **'Phukubjwe tšhemong ya Kgogo.'**
- **Lebelelang** ditshwantšho.

Bula letlakala la 1

- **Botšiša**, "E ka ba go be go direga eng mo? Le nagana gore go direga eng letlakaleng le le latelago?"

Bula letlakala la 2 le 3

- **Botšiša**, "Bagwera ba kae bjale? Baile o dira eng? O nagana gore ke mehlala ya mang ye e lebeletšwego ke Baile?"
- **Botšiša,** "Nono le Kgogo ba dira eng? O nagana gore Kgogo o ikwa bjang?"
- **Ba bontšhe** mantšu a, **'lehodu/tlogetšwego/ utswitšwego'** o a hlalose.
- **Botšiša,** "Na lehodu ke mang? O nagana gore ba tlo le hwetša lehodu leo?"

Bula letlakala la 4 le 5

- **Botšiša**, "O nagana gore ke ka lebaka la eng ba lebeletše marotse? Go šetše marotse a makae tšhemong? " **Botšiša, "**Ba dira eng bjale letlakaleng la 55? Ba šomiša eng go notlela tšhemo?"
- **Ba bontšhe** lentšu 'senotlelo' hlalosa.
- Botšiša, "Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng le le latelang?"

Bula letlakala la 6 le 7

- **Botšiša,** "Bagwera ba ya kae bjale? O nagana gore lehodu le ka se sa hlwa le utswa marotse?"
- **Botšiša**, "Na ke bošego goba mosegare letlakaleng la 7? Ke ka lebaka la eng o realo? Ke eng selo se seso se se emego kgorwaneng? E ka ba bagwera ba kgona go bona gore ke eng? O nyaka eng tšhemong?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**hlole**' hlalosa.
- **Botšiša,** "O nagana go tlo direga eng letlakaleng le le latelago?"

Bula letlakala la 8 le 9

- **Botšiša,** "Bagwera ba ya kae? Na ke bošego goba mesong? O bontšhwa ke eng?"
- **Botšiša, "**O nagana gore ke ya mang mehlala ye e lego letlakaleng la 9 O be a tlo dira eng tšhemong ya kgogo? Bonang ke mang yo a butšego kgorwana, gona o butše ka eng? O hweditše senotlelo kae?"
- **Botšiša,** "O nagana ba tla hwetšwa marotse a sa le gona?"

Bula letlakala la 10 le 11

- **Botšiša, "**Na ba phakišitše goba ba sepela gannyane? Na marotse a sa feletše?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'potlakile'** hlalosa.
- **Botšiša,** "Go šetše marotse a makae tšhemong? Ke mehlala ya mang? O nagana ke mang a kwelego bohloko kudu gare ga bagwera bao, gobaneng o realo?"

Bula letlakala la 12 le 13

- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng Kgogo a emišitše maphekgo. Go direga eng tšhemong?"
- **Ba bontšhe** mantšu a, **"galefile, aowa'** hlalosa mantšu a.
- **Botšiša,** "Ba dirang bjale letlakaleng la 13? Thapo yeo e tshehla ke ya eng?"
- **Botšiša,** "Kgogo o eme kae? O fihlile bjang moo? Kgogo o dira eng le bagwera ba gagwe?"
- **Botšiša,** "O nagana gore go tlo diragala eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 14 le 15

- **Botšiša**, "O nagana gore bjale go direga eng? Ke mang yo a lego ka tšhemong? O dira eng? Ke mosegare goba bošego, gobaneng o realo?"
- **Botšiša, "**Na ba tlo le bona lehodu leo? Na ge o lebeletše lehodu le le ka swarwa ka molaba? Go šetše marotse a makae bjale?"
- **Ba botše** gore le tšwela pele nako ye e tlang.
- **Ba thuše** gore ba kgone go tsentša mantšu pukung ya tlhaloso ya mantšu, gomme ba ngwala tlhaloso ya go nepagala.

Mošomo

Ngwala mantšu a le tlhaloso ya ona pukung ya ditlhaloso	
lentšu	**tlhaloso**
thapo	molaba
lehodu	motho wa go utswa - sekebekwa
galefile	befetšwe
thea	go bea selo sa go swara motho yo a dirago bokebekwa
phakišitše	go sepela ka go go phakiša
senotlelo	tšhipi ya go notlela monyako
hlolela	go phagamiša hlogo o lebelela selo sa go fihlega.

Thuto ya 3

- Ba gopotše hlogo ya kanegelo ‘**Phukubjwe tšhemong ya Kgogo’**
- Bula mo le feleletšego gona letlakaleng la 14 le 15.
- **Botšiša**, “Re feleleditše go direga eng moo? Le nagana go tlo direga eng letlakaleng le le latelago?”
- **Botšiša**, “Go šetše marotse a makae bjale? Molaba o šomile? Gobaneng o realo? Ba ile ba ikwa bjang ge ba fihla molaba o o se wa swara selo?”
- **Ba bontšhe** mantšu a **‘ba hlabjwa ke ditlhong, sego’** hlalosa mantšu a.
- **Botšiša, “**Ge o nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?”

Bula letlakala la 18 le 19

- **Botšiša,** “Ke ka lebaka la eng Baile a hlotše ka moleteng? Ke mang yo a tlilego ka leano la go dira molete?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘leano’** hlalosa.
- **Botšiša, “**Ke mang yo a wetšego ka moleteng letlakaleng la 19?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘halakaša’** hlalosa.
- **Botšiša, “**Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?”

Bula letlakala la 20 le 21

- **Botšiša,** “Bagwera ba ya kae? O nagana ba tlo hwetša go diragala eng tšhemong? Na lehodu le wetše ka moleteng bjang?”
- **Botšiša,** “Na le šomile leano la molete? Ke ka lebaka la eng o realo? O nagana gore bagwera ba reng go lehodu le? Lehodu ke mang?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘Phukubje’**
- **Botšiša, “**O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?”
- **Ba botše** gore o ka se kgone go bula letlala la mafelelo, le tla bulwa ge le bala kanegelo.

Mošomo:

Hwetša mantšu a nago le tlhaloso tša go swana kanegelong.

Kgetha mantšu a nago le tlhaloso ya go swana le ya ka tlase: *molaba*, *epa*, *leano*, phakiša, sekebekwa	
lentšu	**tlhaloso**
lehodu	sekebekwa
fata	
morero	
phakiša	

Thuto ya 4

- Morutwana o tee o tla bala. Dira bonnete ba gore morutwana o tee o hwetša monyetla wa go bala goba go araba.
- A ba bale hlogo ya kanegelo.

Bula letlakala la 1

- A ba bale mafoko a mabedi.
- **Botšiša**, "Ke lebaka la eng Kgogo a kwele bohloko?"
- Morutwana o tee o bala lefoko le le latelang.
- **Botšiša**, "Go diregile eng tšhemong bjale?"

Bula letlakala la 2 le 3

- **Morutwana o tee o tla bala**.
- **Botšiša,** "Nono o ile a reng ge a homotša Kgogo? Go šoma ka thata go ra go reng, gona ke mang yo a bego a šoma ka thata?" Ba gopotše tlhaloso ya lentšu le "šoma ka thata".
- **Go bala morutwana o tee letlakaleng** la 3.
- **Botšiša**, "Go thwe mehlala ye e lego tšhemong ke ya eng? Lehodu ke eng?"

Bula letlakala la 4 le 5

- Morutwana o tee o tla bala.
- **Botšiša**, "Go šetše marotse a makae tšhemong? Na diphoofolo di tseba go bala?"
- Go bala morutwana o tee letlakaleng la 5.
- **Botšiša**, "Ba šomiša eng go notlela kgorwana ya tšhemo?"

Bula letlakala la 6 le 7

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Ba be ba e na le tshepho efe ge ba gomela gae?"
- Go bala morutwana o tee letlakaleng la 7.
- **Botšiša,** "Ke nako mang bjale? Ke mang yo re mmonago? O nagana gore o ya kae? E be e le nako mang?"

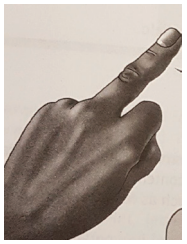
Bula letlakala la 8 le 9

- Morutwana o tee o tla bala.
- **Botšiša,** "Bagwera ba ya kae? Ba be ba tlo bona eng tšhemong?"
- Go bala morutwana o tee letlakaleng la 9.
- **Botšiša**, "Go diragetšeng tšhemong? Senotlelo se robilwe ke mang?"
- **Ba gopotše** lentšu **'senotlolo'**

Bula letlakala la 10 le 11

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Go thwe ba ile ba tsena bjang tšhemong? Go phakiša go ra goreng?"
- Go bala morutwana o tee letlakaleng la 11.
- **Botšiša** "Ke marotse a makae a kgogo ao a utswitšwego, bjale go šetše a makae?"

Ba thuše ka mokgwa wa menwana ye mehlano. Ba gopotše seo ba hlokago go se dira ge ba kopana le lentšu leo ba sa le tsebego.

Monwana wa magareng

Ipotšiše gore ke karolo efe ya lentšu ye o sa tsebego go e bala.

Mošomo

Leka go lebelela mantšu a go bona gore na ke dikarolo dife tšeo o ka lekago go di bala.

mantšu	dikarolo
šoma	
theeletša	
le se ke la tsena	
A se la tsena	
tshelela	

Thuto ya 5

- Ba tšwela pele go bala ba le tee.
- Ba gopotše hlogo **"Phukubje tšhemong ya Kgogo"**
- Ba gopotše mokgwa wa menwana ye mehlano, go arola lentšu ka dikarolo, go leka go bala karolo ya lentšu gore o kgone go bala lentšu ka moka.

Bula letlakala la 12

- Morutwana o tee o bala mafoko a 2.
- **Botšiša,** "Kgogo o ikwa bjang? O galefišišitšwe ke eng?"
- Go bala morutwana o tee
- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng Kgogo a nyaka go dira molaba? O nagana gore lehodu ke mang?"

Bula letlakala la 13

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Bagwera ba dira eng bjale? O nagana gore molaba o tla swara lehodu?"

Bula letlakala la 14

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Le boetše neng go utswa marotse? Ke ka lebaka la eng le e tla bošego?"

Bula l letlakala la 15

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Lehodu le phologile bjang?"

Bula letlakala la 16

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Go direga eng tšhemong? O nagana gore lehodu le tsene kae?"

Bula letlakala la 17

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Bagwera ba ikwa bjang ge ba hweditše molaba o se wa swara selo? Marotse ke a makae bjale ao a utswitšwego?"

Bula letlakala la 18

- Morutwana o tee o bala mafoko a 2.
- **Botšiša,** "O tla ka leano lefe? O nagana gore le tla šoma?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng ba tswalela molete o ba o epileng?"

Bula letlakala la 19

- Morutwana o tee o bala lefoko la 1.
- **Botšiša,** "O nagana gore ke seswantšho sa eng se?" Morutwana o tee o bala lefoko la go latela.
- **Botšiša**, "Bjale go diragala eng? Ke mang yo a tsenago ka moleteng? Na leano la Baile le šomile?"

Bula letlakala la 20

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba tsogela eng mesong?"

Bula letlakala la 21

- Morutwana o tee o bala lefoko la 1.
- **Botšiša,** "BoKgogo ba makatšwa ke eng?" **Morutwana o tee o bala lefoko la 2.**
- **Botšiša,** "Ke mang yo a utswago marotse a Kgogo? O nagana gore ba tlo mo dirang Phukubjwe?"

Bula letlakala la 22

- Morutwana o tee o bala lefoko la 1.
- **Botšiša,** "Ba mo dirile eng Phukubjwe?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "O ile a reng Phukubjwe ge a šetše a swerwe? Wena o be o tla dira eng ge e be e le wena Phukubjwe?"
- Ba thuše gore ba kgone go latelantšha ditiragalo tša kanegelo.

Botšiša dipotšišo tše:

- Ke ka lebaka la eng Kgogo a bea kwele bohloko mathomong a kanegelo?
- Ba ile ba dira eng mathomong go leka go thibela lehodu?
- Ba ile ba leka eng lebakeng la bobedi. Na seo se atlegile?
- Baile o ile a tla ka leano lefe?
- Ke mang yo a ilego a hwetšwa ka moleteng?

Mošomo

Latelantšha ditiragalo tše ka mo di lego ka gona kanagelong. Go tloga thutong ya 1 go ya ya 5. Lokela nomoro ye e nepagetšeng kgauswi le tiragalo.

Ditiragalo	Nomoro
Baile a nagana ka leano la go epa molete.	
Ba bea molaba ba tshepile gore ba tla swara lehodu.	
Kgogo o be a kwele bohloko a lla ka gore go na le yo a utswitšego marotse a gage.	
Bagwera ba notlela kgorwana ka senotlelo.	
Phukubjwe o ile a tsena ka moleteng, ba mo thuša ka ge a be a utswitše marotse.	

Thuto ya 6

- Go ralokwa papadi ka kanegelo.
- **Botšiša:** “Ke bomang bao e tla bago baanegwa ba kanegelo? Ke mang yo e tla bago Kgogo?”
- Kgetha baanegwa, Kgogo, Baile le Nono.
- **Botšiša,** “Ke mang yo a nyakang go ba Phukubjwe wa go tshwenya?”
- **Botšiša:** “Ke mang yo a tlatla balang kanegelo?”
- Go raloka barutwana ka moka.

Mošomo

A ba beakanye diswantšho tša kanegelo.

Ditiragalo	Nomoro
Baile o ile a nagana ka leano la go epa molete.	
Ba bea molaba ka tshepo ya gore ba tla swara lehodu.	
Kgogo o be a kwele bohloko, a lla ka ge go na le motho yo a utswitšego marotse a gagwe.	
Bagwera ba tswalela kgorwana ka senotlelo.	
Phukubje o ile a wela ka moleteng, ba mo thuša go tšwa ya ba o kgopela tshwarelo ka ge a utswitše marotse.	

Ya ba legato la pele — Mphato 2

Hlogo ya puku '**Marotse a mantši ka tsela ye!**'

Go lokišetša thuto

Dira karata ya hlogo ya puku.

Marotse a mantši ka tsela ye!

Dira dikara tša mantšu a maswa:

Mantšu a maswa	Mantšu ao a šomišitšwego gantši
puno	marotse
sopo	Kgogo
kgobelo	Nono
moedi	Baile
ngongorega	bana
kiribane	tswianyana
poelo	

Thuto ya 1

- **Boledišanang** ka khabara ya puku ye o bolele le hlogo ya kanegelo.
- **Botšiša**, "Go diragala eng mo? Ke bomang ba? Marotse ke a makae?"
- **Bolela** hlogo ya puku.

Marotse a mantši ka tsela ye!

- **Botšiša, "**Kanegelo ye e tlo bolela ka eng?"

Bula letlakala le le latelang

- **Hlalosa, "**Ke buka ya bone, go šetše tše dingwe tše pedi tše re tlo ithutago tšona."

Bula letlakala le le latelang

- E re, "E ngwadilwe ke khamphani ya Shuter & Shooter ka 2020**, Nomoro ya yona ya ISBN ke:"**

Bula letlakala la 1

- **Botšiša, "**Ke mang yoo? Marotse a kae?"
- **Ba bontšhe** mantšu a **'puno'** hlalosa gore e ra goreng.

Bula letlakala la 2

- **Botšiša, "**Ke bomang bao ba nago le Kgogo? Ba bonagala ba le jbjang difahlegong? Na ba thabile goba ba maketše?"

Bula letlakala la 3

- **Botšiša "**O nagana gore Kgogo o tlo dira eng ka marotse ao? Na lerotse leo ga le boima? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 4

- **Botšiša, "**Ke kae mo? Kgogo o dira eng? Ke mang yo a ratago go ja lerotse?"

Bula letlakala la 5

- **Botšiša,** "O apeile lerotse bjang ge o lebelela poleiti?"
- **Ba bontšhe** mantšu a **'belaela/ngongorega' a** hlalose gore a ra go reng.
- Ba thuše gore ba kgone go kwešiša mantšu a maswa le tlhaloso ya wona, morago ba a lokele pukung ya bona ya ditlhaloso tša mantšu.

Mošomo

Mantšu a maswa	Tlhaloso
ntlwaneng	Lefelo la go boloka tše di dilo
puno	Go buna dijo tše bjwetšwego
ngongorega	Go bolela ka go bontšha go belaela

Thuto ya 2

- **Ba gopotše** hlogo ya puku: "**Marotse a mantši ka tsela ye!'**

Bula letlakala la 5

- **Botšiša,** "Na re ile Kgogo o apeile marotse bjang? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 6

- **Botšiša,** "Kgogo o apeile eng lehono?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**sediko' hlalosa** gore ke dijo tše di bjang.

Bula letlakala la 7

- **Botšiša,** "Kgogo o apeile eng lehono?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**sopo'** hlalosa gore ke dijo tše di bjang.

Bula letlakala la 8

- **Botšiša,** "Kgogo o nagana eng ge a le mo a lebeletše marotse? O bonagala a nyamile?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'nyama'** hlalosa gore le ra go reng.

Bula letlakala la 9

- **Botšiša,** "Ke mang yo a etetšego Kgogo?" O nagana gore ba thabile goba Kgogo o tshwenyegile? Ke ka lebaka la eng o realo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'tshwenyega'** hlalosa gore le ra go reng.
- **Na ba nagana** gore go tlo diragala eng letlakaleng le le latelago.

Bula letlakala la 10

- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo o reng go Nono? Ke ka lebaka la eng marotse a Kgogo e le a mantši ka tsela ye?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'ngongorega'** hlalosa gore le ra go reng.

Bula letlakala la 11

- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo o swere eng, gomme o tlo dira eng ka yona? Na o tlo fa Nono marotse? Ke ka lebaka la eng o realo? Ge o nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 12

- **Botšiša,** "Kgogo le Nono ba dira eng? Ke ka lebaka la eng ba a lokela ka mokotleng?"

Bula letlakala la 13

- **Botšiša, "**Bjale ke mang mogwera yo a fihlago? O nagana gore o tlo reng ge a bona mokotla? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 14,

- **Botšiša, "**O nagana gore ke ka lebaka la eng bagwera ba ka boraro ba lebeletše marotse?"

Bula letlakala la 15

- **Botšiša**, "Baile o swere eng? O nagana gore o tlo dira eng ka kiribane? Ke ka lebaka la eng o realo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'kiribane'** hlalosa.
- **Botšiša,** "Le akanya gore go tlo diragala eng letlakaleng la go latela?"
- **E re,** re tla tšwela pele nakong ye e tlang. Thuša barutwana gore ba kwešiše mantšu a maswa, morago ba a lokele ka dipukung tša bona tša tlhaloso ya mantšu.

Mošomo

Bala mantšu a le ditlhaloso tša ona morago o a lokele ka pukung ya ditlhaloso.

Mantšu a maswa	Tlhaloso
Sediko	Lerotse la go apewa ka bupi
Sopo	Lerotse le le apeilwego la tšhelwa letswai
Tshwenyega	Go se be le khutšo monaganong
Ngongorega	Go se kgotsofatše ke se se itseng.
Kiribane	Selo seo se šomišwago go rwala dilo. E na le leotwana le tee le matsogwana a go swara.

Thuto ya 3

- **Ba gopotše** hlogo: '**Marotse a mantši ka tsela ye!'**

Bula letlakala la 15

- **Botšiša,** "Re feleleditše go direga eng? Baile o be a eya kae ka kiribane? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 16

- **Botšiša**, "Bagwera ba dira eng bjale?"

Bula letlakala la 17

- **Botšiša,** "O nagana gore ke mang yo a fetago? O nagana gore molemi o reng ge o lebeletše sefahlego?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**mokgobo'** hlalosa gore ke eng.
- **A ba nagane** gore go tlo diragalang letlalaleng le le latelago**.**

Bula letlakala la 18

- **Botšiša,** "Bjale molemi o reng? Lebelela se a se dirago. Na o thabile goba o a maketše, ke ka lebaka la eng o realo?"

Bula letlakala la 19

- **Botšiša,** "Molemi o tlo dira eng bjale ka terekere? Na marotse a tla felela ge ba a tšea ka terekere?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'terekere'.**

Bula letlakala la 20

- Botšiša, "Na marotse ona a tla felela ka moka ka terekereng?"
- Ba bontšhe lentšu **'tlala'** hlalosa gore le ra go reng.

Bula letlakala la 21

- **Botšiša**, "Ke mang yo a emeng terateng? Bjale yena o emetšeng?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'Phukubjwe.'**
- **Botšiša**, "Na le tseba eng goba le gopola eng ka phukubjwe le marotse a kgogo? Ge le nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"
- E re, "Re ka se bule letlakala la mafelelo, re tla dira bjalo ge re šetše re bala."

Thuša barutwana go kwešiša mantšu a gabotse le tlhaloso ya ona, morago ba a lokela dipukung tša bona tša tlhaloso ya mantšu.

Bala mantšu a le ditlhaloso tša ona morago o a lokele pukung ya gago ya tlhaloso ya mantšu.

Mantšu a maswa	tlhaloso
Mokgobo	Dilo tše dintši tše di dirilego thotobolo
Pshi!	Go tlala kudu
terekere	Senamelwa se se šomišwago go lema goba go rwala dilo
Phukubjwe	Phoofolo ye e nago le maano

Thuto ya 4

- Barutwana ba bala letlakaleng le tee ba hlahlwa ke morutiši.
- Go araba morutwana o tee.
- **O fe** morutwana o tee sebaka sa go bala.
- **Thuša** morutwana o tee go lebelela seswantšho gore a gopole lentšu.
- Šomiša mokgwa wa menwana ye mehlano ka go arola mantšu ka dihlaka gore ba thuše barutwana.
- **Dira bonnete** ba gore ba bangwe ba **šupa** dipukung tša bona ka menwana gore ba kgone go tšwela pele.
- **Ba balele** hlogo **'Marotse a mantši ka tsela ye!'**

Bula letlakala la 1

- **Ba balele** letlakaleng la 1.
- **Botšiša, "**Puno ke eng? Ntlwana ke eng? Kgogo o bunne eng?"

Bula letlakala la 2

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Bana ba Kgogo ba makaditšwe ke eng?"

Bula letlakala la 3

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Kgogo o nagana go dira eng ka marotse? O nagana o tlo apea eng?"

Bula letlakala la 4

- **Go bale morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Go diregile eng ge kgogo a apea marotse?"

Bula letlakala la 5

- **Morutwana o tee o bala lefoko la 1.**
- **Botšiša,** "Diripana ke eng? Ke mang yo a kilego a ja diripana?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Tswianyana o be a belaela a reng?"
- **Ba gopotše** lentšu **'belaela'** hlalosa.

Bula letlakala la 6

- **Morutwana o tee o bala mafoko a mabedi.**
- **Botšiša,** "Kgogo o ile a apea eng? Ke mang yo a kileng a ja kgodu?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Go belaela go ra go reng? Tswianyana o be a belaela eng?"

Bula letlakala la 7

- Morutwana o tee o bala mafoko a mabedi.
- **Botšiša,** "Kgogo o ile a fetola a apea eng? Sopo ke eng?"
- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Tswianyana ya boraro e belaela e reng? O nagana gore Kgogo o tlo apea eng?"
- **E re,** "Re tla tšwela pele nakong ye e tlang."

Thuša barutwana gore ba kgone go bala ka kwešišo ba latele maswao a polelo ge ba bala.

Ba bontšhe o be o ba hlalosetše seo ba swanetšego go se dira ge ba bala mafoko a nago le maswao a:

Makalo>!

Potšišo >?

Fegelwana>,

Khutlo >.

Mošomo

Lokela leswao la tshwanelo mafokong a ka fase.

Mafoko	Maswao
Ijo mmawee_	?!.,
Marotse a mantši ka tsela ye o tlo a dirang	?!.,
A thoma go apea a dira diripana_	?!.,
Rena re lapišitšwe ke kgodu_ ga a fele marotse a na_	?!.,
Ijooo_ Sopo gape lehono	?!.,

- Ba gopotše hlogo ya kanegelo.

Bula letlakala la 7

- **Botšiša,** "Re feleleditše go diragala eng mo? O nagana gore Kgogo o tlo dira bjang?"

Bula letlakala la 8

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Go nyama ke go reng? Go leka go a fokotša gora go reng?"

Bula letlakala la 9

- **Morutwana o tee o bala lefoko la 1.**
- **Botšiša**, "Go ile gwa fihla mang a tlo etela kgogo?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Kgogo o be a bonala a le bjang?"

Bula letlakala la 10

- **Morutwana o tee o bala lefoko le tee**.
- **Ba gopotše** leswao la **makalo>!**
- **A phagamiše lentšu.**
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Kgogo o ile bothata ba gagwe ke eng? O be a lla ka eng?"

Bula letlakala la 11

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Mo gopotše** gore leswao la > fegelwana le šoma bjang ge o bala.
- **Botšiša,** "O nyaka go fa Nono marotse a makae? Marotse a mmalwa ke a ma kae?"
- **Ba bontšhe** mantšu a **'mmalwa/fokotšega'** hlalosa.

Bula letlakala la 12

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Na marotse a ile a fela ka morago ga go a fa Nono?"

Bula letlakala la 13

- **Morutwana o tee o bala lefoko le lengwe gape.**
- **Botšiša,** "Ke mang yo a bego a feta ka tsela?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ge o nagana o tla fa Baile marotse le yena?"

Bula letlakala la 14

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Bothata ba kgogo e be e le eng?"

Bula letlakala la 15

- **Go bala morutwana o tee**.
- **Botšiša,** "O nagana gore a tla fela ge a ka lokelela Baile a mangwe kiribaneng?"
- **E re,** "Re tla tšwela pele nakong ye e tlang."

Thuša barutwana ka go ba gopotša maswao a polelo gore ba bale ka kwešišo.

!	.	,	?

- **Tšwelang pele ka** go bala.
- **Ba gopotse** hlogo ya puku **'Marotse a mantši ka tsela ye!'**

Bula letlakala la 15

- **Botšiša, "**Re feleleditše go direga eng ? Baile o be a tlo dira eng ka kiribane? O nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 16

- **Go bale** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Go falala go ra go reng? Na marotse a ile a fela ka morago ga go tlala kiribana?"

Bula letlakala la 17

- **Go bale** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ke mang yo a fetang? O ile a botšiša a reng? O nagana gore a ka ba thuša go fetša marotse?"

Bula letlakala la 18

- **Go bale** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba ile ba hlalosetša molemi ka bothata bofe? Na o tla ba thuša? Molemi o ile a makatšwa ke eng?"

Bula letlakala la 19

- **Go bale** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Molemi o ile ba ka phutha marotse bjang? Terekere ke eng?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'terekere'**.

Bula letlakala la 20

- **Go bale** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Na marotse a ile a fela ka morago ga go tlala ka terekereng? O nagana gore marotse a a tla fetšwa ke eng?"

Bula letlakala la 21

- **Morutwana o tee** o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "O nagana kgopolo ya Phukubjwe e tla **šoma**? O nagana gore a tla rekwa ka moka toropong?"
- **Go bale** morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Phukubjwe o ile a eletša bagwera ba gagwe bjang? Na ke kakanyo yeo? Ke ka lebaka la eng o realo?"
- **Ba gopotše** mantšu a **'poelo/eletša'** o hlalose gore a ra go reng.

Ba thuše gore ba bone mantšu le go kwa modumo 'tl' le wa 'ng' mantšung. Ba ka phaphatha diatla go arola mantšu ka go latela modumo. Dira dikarata tša medumo tša go aga mantšu.

n**tl**wane**ng**, **tl**etše**ng**, moko**tl**a, **tl**atša, **tl**ola, n**tl**e, me**ng**atse

Mošomo

Mantšu	Medumo ya mantšu
mokotla	m/o/k/o/tl/a
ntlwaneng	
mengatse	
tletšeng	
ntle	
tlola	

Thuto ya 7

- Go ralokwa papadi ka kanegelo.
- **Botšiša**, "Baanegwa ke bomang kanegelong ye?"
- **Botšiša**, "Ke mang yo e tla bago Kgogo, Nono, Baile?"
- **Botšiša**, "Ke bomang bao e tla bago ditswianyana?"
- **Botšiša**, "Ke mang yo e tla bago molemi?"
- **Botšiša,** "Ke mang yo e tla bago Phukubjwe?"
- **Botšiša,** "Ke mang yo a tla anegago kanegelo?"

Barutwana ba bangwe e be marotse.

Ba thuše go kwešiša kanegelo ka go botšiša dipotšišo tše di fapanego mabapi le mathomo a kanegelo, hlogo ya kanegelo, mafelelo a kanegelo, baanegwa kanegelong.

Mošomo

Dipotšišo	Dikarabo
Bothata ba Kgogo e be e le bofe-mathomo a kanegelo?	
Ke bo mang baanegwa?	
Bolela ka ditiragalo tša kanegelo ka tatelano.	
Moanegwa wa bohlokwa ke mang kanegelong?	
Phukubjwe o ile a eletša bagwera ba gagwe ka go reng?	

Hlogo ya Puku: Fantisi ya marotse (Legato la 1)

Ya mphato wa 2

Go lokišetša thuto:

Dira karata ya hlogo ya puku

Fantisi ya marotse

Dira dikarata tša mantšu a a latelago:

Mantšu a maswa	Mantšu ao a šomišitšwego gantši
ditheko	marotse
lebati	Kgogo
aroganya	Nono
kgobela	Baile
renkeng	rekiša
iphihlelana	bana
mmarakeng	fantisi
sephethephethe	

Thuto ya 1

- Bolelang ka khabara ya puku.
- **Botšiša,** "Go diragala eng mo? Le nagana gore ke ka lebaka la eng go na le marotse a mantši ka tsela ye? Ke ka lebaka la engo realo."
- **Bolela** hlogo ya puku.
- **Ba bontšhe** karata ya hlogo ya puku.

Fantisi ya marotse

- **Botšiša:** "Fantisi ke eng?"
- **Ba bontšhe** lentšu '**fantisi'** hlalosa.

Bula letlakala le latelang

- **Hlalosa,** "Puku ye e ngwadilwe le go gatišwa ke khamphani ya Shuter & Shooter.

Bula letlakala le latelang

- **Hlalosa, "**Puku ye e gatišitšwe ka ngwaga wa 2020. Ke lenaneo la dipuku tša go bala, gomme gona le tše dingwe magatong a mangwe."

Bula letlakala la 1

- **Botšiša,** "Ke bomang bao? O nagana gore bagwera ba bolela ka eng? Kana bagwera ba ke bomang? O nagana gore go na le eng ka ntlong?"

Bula letlakala la 2

- **Botšiša,** "Ba tlo dira eng ka marotse ao? Na o ka a bala marotse a, ke a makae?"

Bula letlakala la 3

- **Botšiša,** "Ke bomang bjwale bao ba bannyane? O nagana gore ba bolela ka eng?"

Bula letlakala la 4 le 5

- **Botšiša,** "Go diragala eng bjale mo? Bana ba thabišwa ke eng? Ge o nagana o kare Baile o arola marotse bjang?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'arole'** hlalosa gore go ra go reng.

Bula letlakala la 6

- **Botšiša,** "Ke bana ba mang ba? O nagana gore ba dira eng lerotse leo? Ke ka lebaka la eng o realo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'kgorometša'** hlalosa gore le ra go reng.

Bul letlakala la 7

- **Botšiša,** "Ke bana ba mang bao? O nagana gore ba dira eng ka gare ga marotse?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'mampatile'** hlalosa gore ke papadi ya mohuta mang**.**

Bula letlakala la 8

- **Botšiša,** "Ke bana ba mang bao? O nagana gore ba dirang ka marotse?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'fofa'** hlalosa lentšu leo.

Bula letlakala la 9

- **Botšiša,** "Marotse a beilwe bjang? Ba arotše marotse ka dihlopha tše kae?"
- **Ba bontšhe** mantšu a **'arola ka dihlopha'** hlalosa gore go ra go reng.
- Barutwana ba nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela.
- Ba thuše gore ba kgone go bala mantšu le tlhaloso ya ona.

Ba fe mošomo wa go ngwala mantšu le ditlhaloso tša ona dipukung tša bona tša ditlhaloso tša mantšu.

Mantšu a maswa	tlhaloso
Kgorometša	Ke go šutiša selo sa boima
Fantisi	Go rekiša ka theko ya fase
Mampatile	Papadi ya go iphihla morago o nyakwa ke bao o ralokang le bona
Go arola ka dihlopha	Go kgoboketša mmogo dilo tša go swana

- **Ba gopotše** hlogo **'Fantisi ya marotse'**

Bula letlakala la 9

- **Botšiša,** "Re feleleditše go direga eng mo? Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 10

- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo le bana ba gagwe ba dirang marotse? Na marotse a ke a magolo goba a mannyane?"

Bula letlakala la 11

- **Botšiša,** "Nono le bana ba gagwe ba dira eng marotse? Na marotse a a mannyane a magareng goba a magolo?"

Bula letlakala la 12

- **Botšiša,** "Baile le bana ba gagwe ba dira eng marotse? Marotse a ke a mannyane goba a magolo? Ke ka lebaka la eng o realo?"

Bula letlakala la 13

- **Botšiša,** "Bjale go diragala eng mo? O nagana gore ke ka lebaka la eng bagwera le bana ba bona ba robetšre bjalo? O nagana gore ba be ba arola marotse ka bogolo bja ona?
- **Ba bontšhe** lentšu **'fantisi'** hlalosa gore le ra go reng.

Bula letlakala la 14

- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo o reng go bagwera ba gagwe? O nyaka ba ye kae?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'toropong'** hlalosa gore ke kae moo.

Bula letlakala la 15

- **Botšiša,** "Ke kae moo? Ke ka lebaka la eng o realo? Kgogo o dira eng le bana ba gagwe?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'renkeng'** hlalosa lentšu **renkeng.**

Bula letlakala la 16

- **Botšiša,** "O nagana gore ba rekiša marotse goba ba fa batho mahala?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'rekiša'** hlalosa lentšu.

Bula letlakala la 17

- **Botšiša** "Nono o kae le bana ba gagwe? O nagana gore ba dirang ka marotse?"
- **Ba bontšhe** mantšu a **'mmarakeng/ sephethephethe'** o hlalose mantšu ao.
- Barutwana ba nagana gore go tlo direga eng.

Bula letlakala la 18

- **Botšiša,** "O nagana gore Nono o reng go monna yoo? Ke ka lebaka la eng a dutše mo? Ke ka lebaka la eng o realo?"
- **Ba bontšhe l**entšu **'dikgabišo'** hlalosa hore dikgabišo ke eng.

Bula letlakala la 19

- **Botšiša,** "Hao! Bjale Baile o tšere kae koloi? O nagana gore ba ya kae ka marotse? O nagana gore ba goeletša ba reng ge ba rekiša?"

Bula letlakala la 20

- **Botšiša,** "O nagana gore batho bao ba tla reka marotse ao? Na lešata le ba le dirang le ka se ba tshwenye ka selo?"

Bula letlakala la 21

- **Botšiša,** "Go direga eng mo? Ba rekiša ka moka mmogo goba ba gomela gae? Ke ka lebaka la eng a realo? Na marotse a ile a rekwa?"

- **Na ba nagana gore kanegelo ye e tlo fela bjang.**
- **O se ke wa bula letlakala le le latelang.**

Ba thuše gore ba kgone go arola lentšu leo ba sa le tsebeng ka dinoko le ka medumo gore ba tsebe go le bala.

Rekiša

Dinoko > re/ ki/ š/a
Medumo > m/e/d/u/m/o/
Sephethephethe/
Dinoko > se/phe/the/phe /the
Medumo > s/e/ph/e/th/e/ph/e/th/e/

Mantšu	Dinoko tša mantšu	Medumo ya mantšu
Sephethephethe	se/phe/the/phe/the/	s/e/ph/e/th/e/ph/e/th/e/
lokišetša		
bonagala		
mampatile		
fofafofa		

Thuto ya 3

- **Ba gopotše** hlogo '**Fantisi ya marotse.'**
- Barutwana ba tla bala ka o tee.
- Ba thuše ka mokgwa wa menwana e mehlano ge ba kopana le lentšu le ba sa le tsebang.

Monwana wa mogogorupa – Tlogola lentšu le o sa le tsebeng, o bale lefoko ka moka.

Monwana wa go šupa – lebelela seswantšho le hlogo

Bula letlakala la 1

- Ba bala hlogo ya kanegelo.
- **Botšiša,** "Bjale re ile bagwera ba bolela ka eng?"
- Ba balele mafoko a 2.
- **Botšiša,** "Gothwe ba be ba e na le eng?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'kopano'** hlalosa gore ke eng.
- **Botšiša, "**Ke mang a kileng a bona batho ba le kopanong?"

Bula letlakala la 2

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Ba be ba nyaka go dira eng ge ba bula monyako? O nagana gore ke ka lebaka la eng ba bala marotse?"

Bula letlakala la 3

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Nono o ile a reng ge a bona gore marotse ke a mantši kudu? Lentšu le lengwe le le rago bana ke lefe? O nagana gore bana ba tla kgona go thuša batswadi ba bona?"

Bula letlakala la 4

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Bana ba ile ba dira bjang ge ba ekwa gore ba tlo thuša batswadi ba bona?"
- Ge eba morutwana o palelwa ke go bala lentšu **'bana'** mo thuše gore a le arole ka dinoko> **ba-na**

Bula letlakala la 5

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša, "**Baile o ile a ba botša gore ba a role marotse bjang?"
- **Ge eba morutwana o palelwa ke go bala lentšu 'arole'** mo thuše gore a le arole ka dinoko> **a-ro-le**
- **Botšiša, "**Nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela."

Bula letlakala la 6

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Bana ba Kgogo ba thušna ka eng? Ke ka lebaka la eng ba thušana?"

Bula letlakalala 7

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša** "Bana ba Nono ba ile ba feleletša ba dira eng?"
- Ba gopotše lentšu **'mampatile.'**
- Thuša morutwana ge a sa tsebe go e bala, a e arole ka dinoko gore a bone karolo ye a sa kgonego go e bala. **Ma-m-pa-ti-le**
- Ba bontšhe dikarata tša ditlhaka tše**.**

M-a-m-p-a-t-i-l-e

- **Botšiša**, "Le ka nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 8

- Morutwana o tee o tla bala lefoko la mathomo**.**
- Ba gopotše lentšu **'fofa.'**
- Thuša morutwana ge a sa tsebe go bala, a le arole ka dinoko a bone gore ke karolo efe yeo a sa tsebego go e bala .
- Thuša morutwana ge e ba a sa tsebe go le bala: **fo-fa** goba medumo> **f/o/f/a**

f o f a

- **Morutwana o tee o tla bala lefoko le le latelago.**
- **Botšiša,** "Go direga eng ka ngwana wa Baile?"

Bula letlakala la 9

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša**, "Ba ile ba fetša neng go arola marotse? Ba a arola bjang?"
- Ba gopotše lentšu **'dihlopha'**
- Thuša morutwana ge eba a sa tsebe go bala lentšu

'**mantšiboa**', a le arole ka dinoko a bone gore ke karolo efe yeo a kgonago go e bala: **ma-n-tši-bo**-a, goba ka medumo.

- **Botšiša,** "Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 10

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša, "**Kgogo le bana ba gagwe ba tšea marotse bjang?"

Bula letlakalala 11

- **Botšiša, "**Nono le bana ba gagwe ba tšea marotse bjang?"
- **Botšiša,** "Le nagana gore Baile yena le bana bagagwe ba tla tšea marotse bjang?"
- **E re, "**Re tla tšwela pele nakong ye e tlang."
- **Ba thuše** go arola mantšu a a latelago ka dinoko le ka medumo gore ba tsebe go bala ka lebelo le ka kwešišo. Ba phaphatha diatla medumong. Ba ope diatla medumong.

mantšiboa

arola

fofa

mampatile

bana

Mošomo

Mantšu	Dinoko ta mantšu	Medumo ya mantšu
mantšiboa	ma-n-tši-bo-a	m/a/n/tš/i/b/o/a /
arola		
fofa		
mampatile		
bana		

Thuto ya 4

- **Gopotša** barutwana hlogo '**Fantisi ya marotse'**

Bula letlakalala 11

- **Botšiša** "Re feleleditše go direga eng mo? Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 12

- A ba bale.
- **Botšiša,** "Baile le bana ba gagwe ba tšea marotse a bogolo bo bo kaakang?

Bula letlakala la 13,

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng ge bagwera ba phakišetša go robala?"
- **Ba gopotše** lentšu **'fantisi'.**

Bula letlakala la 14

- **Morutwana o tee o bala** mafoko a mabedi.
- **Botšiša,** "Kgogo o ba tsošetšang?"
- **Morutwan ao tee** a bale lefoko le le latelago.
- **Botšiša,** "Bagwera ba tlo ya kae? Ba ya go dira eng?"

Bula letlakala la 15

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Kgogo le bana ba gagwe ba rekiša kae? Ke ka lebaka la eng ba be ba bonagala gannyane gare ga batho?"
- **Ba gopotše** lentšu **'renkeng.'**
- **Botšiša,** "Le nagana gore marotse a boKgogo a tla rekwa?"

Bula letlakalala la 16

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "BoKgogo ba rekišeditše bomang marotse?"

Bula letlakala la 17

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Nono le bana ba gagwe ba ile go rekiša kae?"
- **Ba gopotše lentšu 'sephethephethe.'**
- **Ba thuše** go le bitša ka lebelo- le arole ka dinoko > **se-phe-the-phe-the** goba ka modumo.
- **Botšiša,** "Le nagana gore marotse a Nono le bana ba gagwe a tla rekwa?"

Bula letlakalala 18

- **Morutwana o tee** o bala mafoko a mabedi.
- **Botšiša,** "Mošomo wa monna yo a ilego a reka marotse ke ofe?"
- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša, "**Monna o be a tlo dira eng ka marotse?"
- **Ba gopotše** lentšu **'dikgabišo'**

Bula letlakala la 19

- A go bale morutwana o tee.
- **Botšiša**, "Baile le bana ba gagwe ba rekiša marotse kae?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba reng ge ba goeletša? O nagana gore go tlo direga eng letlakalengla go latela?"

Mošomo

Dipotšišo	Dikarabo
Ke bomang ba tšeang marotse a mannyane	
Ke bana ba mang ba ileng ba feleletša ba raloka ka marotse mekopung?	
Go ile gwa direga eng ka ngwana o mongwe	
Ke bomang ba beng ba rekiša renkeng ya ditekisi.	
Ke bomang ba ba bego ba rekiša mmarakeng?	
Sephethephethe se be se le kae?	

Thuto ya 5

- **Ba gopotše** hlogo '**Fantisi ya marotse**'

Bula letlakala la 19

- **Botšiša** "Re felelditše go direga eng mo? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 20

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Ke eng ye e dirilego gore batho ba se ke ba reka marotse? Ke eng ye etlo diregago letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 21

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Ba be ba anegelana ka eng mantšiboa? Ke maemo afe ao ba ilego ba kopana le ona? Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng le le latelago?"

Bula letlakala la 22

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Kanegelo e fedile bjang? Na ba feleleditše ba thabile?"
- **Hlalosa, 'robala'**

Ba thuše go kwešiša dintlha tša mabapi le kanegelo e.

Hlogo

Baanegwa

Hlogotaba

Mathomo

Sephetho

Thuto

Mošomo

Dipotšišo	Dikarabo
Hlogo ya kanegelo e reng?	
Baanegwa ba kanegelo ke bomang?	
Go diregile eng mathomong a kanegelo go diregile eng mafelelong.	
Hlogotaba ke efe?	
Kanegelo e feleletše bjang?	

Thuto ya 6

- **Ba gopotše** hlogo **'Fantisi ya marotse'**
- **E re,** "Lehono re raloka papadi ka kanegelo."
- **Botšiša,** "Ke mang yo e tlabago Kgogo? Ke bomang bao e tla bago bana ba Kgogo?"
- **Botšiša,** "Ke mang yo e tla bago Baile?"
- **Botšiša,** "Ke mang yo e tla bago Nono? Ke bomang bao e tla bago bana ba Nono?"
- **Botšiša,** "Ke mang yo a anegago kanegelo?"
- Bjale e tla lokwa ke barutwana. Morutwana o mongwe le yo mongwe o tla hwetša monyetla wa go dira se sengwe.

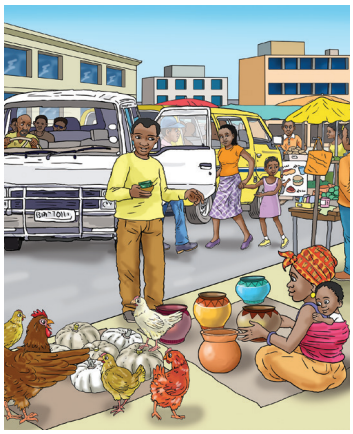
Mošomo

Ba tla lokela dinomoro go laetša tatelano ya kanegelo.

Hlogo ya puku: Poelo (Legato wa 1)

Ya ba legatong la mantšu ba ba kgonago go bala.

Go lokišetša thuto:

Dira karata ya hlogo ya puku.

Poelo

Eba le dikarata tša mantšu a a latelago.

Mantšu a maswa	Mantswe a a šomišitšwego gantši
ofising	poelo
mootlwana	lefela
madinyana	matswiana
panka	bapala
tlatša	fetša
kopano	tšhelete ya pampiri
molemi	dibjalo
dintlha	

Thuto ya 1

- Boledišanang ka khabara ya puku.
- **Botšiša,** "Ke kae mo? O nagaga gore go tlo direga eng? Na wena o rata dikherotse? O rata tša go apewa goba aowa?"
- **Bolela** hlogo ya puku.

Poelo

- **Botšiša:** "Poelo ke eng? Lentšu le le šomišwa kae?"
- **Hlalosa** lentšu **poelo.**

Bula letlakala le lelatelang.

- **Hlalosa,** "Ke puku ya 6 ya legato la 1."

Bula letlakala le le latelang.

- **Hlalosa,** "Puku ye e gatišitšwe ka ngwaga wa 2020 ke khamphani ya Shuter and Shooter.

Bula letlakala la 1

- **Botšiša,** "O bona bomang setshwantšhong? O nagana gore ba bolela ka eng? Ke eng se se leng ka mokotleng? Na ke yona poelo ye ya ka mokotleng? O nagana gore ba tla dira eng ka poelo?"

Bula letlakala la 2

- **Botšiša,** "Bjale go direga eng mo? Ke bomang ba? O nagana gore ba nagana gore ba tlo dira eng ka poelo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'matswiana'** hlalosa lentšu.

Bula letlakala la 3

- **Botšiša,** "Ke bomang ba? Bona ba tlo dira eng ka poelo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'dikatsana'** hlalosa gore ke eng.

Bula letlakala la 4

- **Botšiša,** "Mo go direga eng? O nagana gore meotlwana e tlo dira eng ka poelo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'meotlwana'** hlalosa gore ke eng.

Bula letlakala la 5

- **Botšiša**, "O nagana gore bagwera ba bolela ka eng? Mokotla o loketše eng? Na o nagana gore ba ngangišana ka mokotla wa tšhelete goba gore ba tlo dira eng ka yona
- O nagana gore ba tlo feleletša ba dirile eng ka tšhelete yeo?"

Bula letlakala la 7

- **Botšiša,** "O nagana gore bagwera ba ya kae bjale? Ke kae mola? Na ba ile go tsentšha tšhelete pankeng? Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng le le latelago?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'pankeng'** hlalosa gore ke eng.

Bula letlakala la 8

- **Botšiša,** "Bagwera ba kae bjale mo? Ke mang yo ba bolelago le yena?"
- Bula letlakala la 9.
- **Botšiša,** "O nagana gore ke kae mo Ba tlo dira eng ofising ye?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'ofising'** hlalosa gore le ra go reng.

Bula letlakala la 10

- **Botšiša,** "O nagana gore bjale ba dira eng? Ke ka lebaka la eng o realo?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'dintlha'** hlalosa gore le ra eng

Bula letlakala la 11

- **Botšiša,** "Bjale ba dira eng? O nagana gore e tlo ba bokae?"
- **Ba bontšhe** mantšu **'tšhelete ya tšhipi/ tšhelete ya pampiri'.**
- Barutwana a ba nagane gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela.

Thuša barutwana gore ba kwešiše mantšu a maswa le tlhaloso ya ona. Ba a lokele ka dipukung tša bona tša tlhaloso ya mantšu.

Mošomo

Mantšu	Tlhaloso
Ofising	Lefelo le go šomelwago go lona
Dintlha	Dilo tše di tlalosago motho bjalo ka lleina.
Meotlwana/ dikatsana	Bana ba katse
Dikherotse	Semela
Meotlwana	Bana ba katse
Pankeng	Lefelo leo go bolokwang tšhelete go lona.
Tšhelete ya tšhipi	Tšhelete ya dikhoine

- **Ba gopotše** hlogo **‘Poelo.’**
- Bula letlakala le le feleleditšego go lona.

Bula letlakala la 11,

- **Botšiša,** “Re feditše go direga eng mo?”
- Nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela.”

Bula letlakala la 12

- **Botšiša,** “Mošomi wa pankeng o ba fa eng?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘bokae, dikete tše lesome’** hlalosa gore e ra go reng.

Bula letlakala la 14

- **Botšiša,** “O naganagore bagwera ba thabile goba aowa? Ba swere eng?”

Bula letlakala la 15

- “O nagana gore go direga eng seswantšhong seo? Ke kopano ya eng?”

Bula letlakala la 16

- **Botšiša,** “Go direga eng mo? Ba a lwa goba ba thabile? Ke ka lebaka la eng o realo?”

Bula letlakala la 17

- **Botšiša,** “O nagana gore ba be ba bolela ka eng mo? Le nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘kgwebo’** hlalosa gore ke eng.

Bula letlakala la 18

- **Botšiša,** “Ke mang yoo? O nagana gore Nono o nyakang moo?”

Bula letlakala la 19

- **Botšiša,** “O nagana gore go direga eng moo? Na Kgogo o nyaka dibjalo?”
- **Ba gopotše** lentšu **‘molemi’.**

Bula letlakala la 20

- **Botšiša,** “Baile yena o tlo dira eng mo?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘Bene’** hlalosa gore ke eng.

Bula letlakala la 21

- **Botšiša,** “Ke kae moo? O nagana gore ba dirang dibjalo? Le nagana gore go tlo direga eng mafelelong a kanegelo?”
- **Ba bontšhe** lentšu **‘theoša’** hlalosa gore ke go dira eng.

O se ke wa bula letlakala la mafelelo.

Ba thuše go bala le go kwešiša mantšu le tlhaloso ya ona morago ba a lokele dipukung tša bona tša tlhaloso ya mantšu.

Mošomo

Mantšu a maswa	Tlhaloso
setatamente	Seo se ngwadilwego se bontšha se se dirilwego
dikete tše lesome	Tšhelete ye e dirang dikete tše lesome
theoša	Go theošetša selo fase
bene	Koloi ye e ka šomišwago go rwala dilo thepa
boledišana	Go bontšhana ka se se ka dirwang ka selo se se itseng
kgwebo	Go rekiša se sengwe go dira tšhelete
mmetli	Motho yo a dirago ditafola le dikhapoto

Thuto ya 3

- **Ba gopotše** hlogo '**poelo'.**
- **Ba gopotše** mantšu a a tlo tšwelelago matlakaleng ao ba tlogoa balago.
- Barutwana ba tla bala ka o tee.

Bula letlakala la 1

- Ba balele letlakala la pele.
- **Botšiša,** "O nagana gore ke kopano ya eng ye? Ba tšere kae tšhelete ye e tletšego mokotla?"

Bula letlakala la 2

- Morutwana o tee o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "O nagana gore Kgogo yena o tlo reng ge a hwetša sebaka?"
- **Morutwana o tee** o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "Matswiana ona a reng?"
- **Ba gopotše** lentšu **'matswiana'.**

Bula letlakala la 3

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Dikatsana di be di ngangišana ka eng? Ba be ba nyaka gore go rekwe eng ka tšhelete?"
- **Ba gopotše** lentšu **'dikatsana'**

Bula letlakala la 4

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Dimpšanyana tšona di tla ka leano le fe? Ke ka lebaka la eng ge ba nyaka go rekwa nama ye e nago le marapo a boleta? O nagana gore ba tlo reka nama ya go ba le marapo a boleta?"
- **Hlalosa** lentšu **'leano'**

Bula letlakala la 5

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Bagwera ba boledišana ka eng? O nagana gore ba tlo feleletša ba dumelelane ka go dira eng ka tšhelete?"

Bula letlakala la 6

- **Morutwana o tee** o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "Ba ile ba dumelelana ka go dira eng ka tšhelete?"
- **Ba gopotše** lentšu **'boloka, poelo'** hlalosa.
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba bea tšhelete kae? Ka lebaka la eng?"
- **Ba gopotše** lentšu **'pankeng'.**

Bula letlakala la 7

- Morutwana o tee o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "Bagwera ba ya kae bjale? O nagana gore ba be ba ile go dira eng toropong?"
- **Ba bontšhe** lentšu **'lebile'** hlalosa.
- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Go ra go reng go hlokomela ka mahlo a bogale?"
- **Hlalosa** mmolelwana **'mahlo a bogale'.**
- Barutwana ba nagana gore go tlo direga eng letlakaleng le le latelago.

Bula letlakala la 8

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba kae bjale? Ba tlo dira eng pankeng?"
- **Hlalosa** lentšu **'kgarebe'.**
- Bula letlakala la 9.
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ke ka lebaka la eng ba eya ofising ya go hloka lešata?"
- Hlalosa lentšu 'boloka'.

Thuša barutwana gore ba kgone go itokiša ge e le gore a ba bale gabotse.

Mošomo

Bana mafoko a gomme ge o ka kopana le lentšu le o sa le tsebego o fete o leke go nagana gore na le ra go reng.
Kgogo, Nono le Baile ba boledišana ka gore bat la fetša ba dirile bjang ka tšhelete.
Ba fihlile pankeng ba dumediša ke mošomi.
Rena re bona go lokile gore re reke dikgwele tšeo re tla ralokago ka tšona ka moka.
Dikatsana tšona di tla ka kgopolo ye nngwe ya go šomiša tšhelete.

Thuto ya 4

- **Ba gopotše** hlogo '**Poelo'.**

Bula letlakala la 9

- Botšiša, "Na re feleleditše go direga eng mo? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 10

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Dintlha ke eng? A ke o bale dintlha tše ba di ngwadilego?"

Bula letlakala la 11

- Morutwana o tee o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "O nagana gore e be e le bokae?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Tšhelete ya tšhipi ke ye bjang? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng le le latelago?"
- **Ba gopotše** lentšu **'tšhipi'** hlalosa gore ke tšhelete e bjang.

Bula letlakala la 13

- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Setatamente ke eng? Go ngwalwa eng?"
- Morutwana o tee o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "O nagana gore ba ile ba dira bokae?"
- Go bala morutwana o tee.
- **Botšiša,** "Ba be ba šetše ba le kae?"
- **Hlalosa** mantšu a **'setatamente, bokae, dikete'**

Bula letlakala la 14

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "E reng koša ye ba bego ba e opela ge ba boela morago? Wena o opela eng ge o thabile?"

Bula letlakala la 15

- Morutwana o tee o bala lefoko le tee.
- **Botšiša,** "Go be go bolelwa ka eng kopanong ye? O nagana gore bana ba ile ba reng ge ba e kwa gore tšhelete e bolokilwe?"
- **E re,** "Re tla tšwela pele nakong ye etlang re kwe gore e tlo felela kae tšhelete?"

Thuša barutwana gore ba kgone go bala mantšu le go ngwala dipukung tša bona tša tlhaloso ya mantšu: setatamente, bokae, dikete, tšhipi.

Thuto ya 5

- Ba gopotše hlogo ya kanegelo **'poelo'**.

Bula letlakala la 15

- **Botšiša,** "Re feleditše bagwera le bana ba bona dira eng? O nagana gore go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 16

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Bjale bana bona ba thabišwa ke eng?"

Bula letlakala la 17

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Ba ile ba dumelelana ka gore ba tlo dira bjang ge tšhelete e šetše e le e ntši?"

Bula letlakala la 18

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Nono o ile go dira eng go mmetli? Mošomo wa gagwe ke eng?"
- **Ba gopotše** lentšu **'mmetli'** hlalosa.

Bula letlakala la 19

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Kgogo o be a ile go dira eng go molemi? O nagana go tlo direga eng letlakaleng la go latela?"

Bula letlakala la 20

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Baile le monnamogolo ba ile ba dumelelana ka eng?"

Bula letlakala la 21

- Morutwana o tee o bala mafoko a mabedi.
- **Botšiša,** "Ke letšatši la go dira eng lehono? Ke bo mang ba lokišang ditafola?"
- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša,** "Baile le bana ba gagwe ba be ba dira eng? O nagana gore kanegelo e tlo felela bjang?"

Bula letlakala la 22

- **Go bala morutwana o tee.**
- **Botšiša, "**Na dibjalo tša bona di ile tša rekwa? Lepotlapotla le ra go reng?"

Thuša barutwana go araba dipotšišo tše di fapanego mabapi le kanegelo ye. A ba hwetše dintlha tše.

Mathomo a kanegelo

Maemo

Baanegwa

Mookotaba

Sephetho

Thuto

Mošomo, ba tla šomiša mantšu a anlatelago go direga gore mafoko a balege.

Dipotšišo	Ngwala dikarabo
Kanegelo e direga kae?	Baanegwa ke bomang?
Go diregile eng mathomong a kanegelo?	Go diregile eng ka poelo?
Kanegelo e fedile bjang?	O ithutile eng?

Thuto ya 6

- **Gopotša** barutwana hlogo **Poelo.**
- **Ba botše** gore lehono go ralokwa papadi ka kanegelo ye.
- **Botšiša:** "Ke mang yo e tla bago Kgogo, Nono, Baile?"
- **Botšiša:** "Ke mang yo e tla bago kgarebe? Ke mang yo e tlabago molemi? Ke mang e tla bago mmetli?"
- **Botšiša:** "Ke mang yo a tlo anegago kanegelo?"
- Morutwana o tee o hwetša sebaka sa go dira se sengwe.
- **Mo**šomo**,** ba tla araba dipotšišo mabapi le kanegelo.

Ba thuše go beakanya ditiragalo ka tatelano ya maleba.

Ba fe dikarata tša go ba le diswantšho tša ditiragalo tša kanegelo. E re ba di beakanye ka tatelano.

Ditiragalo	Dikarata tša diswantšho tša ditiragalo
Kopano ya mokotla wa tšhelete	
Dimpšanyana di tlo reka nama ye e nago le marapo a boleta.	
Matswianyana a tlo reka mekotla ya mabele.	
Bagwera ba ile go lokela tšhelete pankeng.	
Dikatsana di tlo reka dikgwele.	
Kopano ya go thoma kgwebo.	

Mošomo

Beakanya dikarata tša ditiragalo.

Mokgwa wo wa menwana e mehlano le swanetše go o ruta ka go otlologa gore barutwana ba o šomiše ge ba ithuta. Maikemišetšo a go ithuta go bala ka dihlopha ke go thuša barutwana go kaonafatša bokgoni bja bona ba go bala gore mafelelong ba bale ka thelelo la ka kwešišo.